

GÜNÜMÜZDE PİYANO EĞİTİMİ Modern Piano Education

Olga HASANOVA

Yrd. Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi
Devlet Konservatuarı, Piyano Anasanat Dalı,
o.hasanova@hotmail.com

Özet

Bu makalenin amacı, piyano eğitiminin gerekçelerini incelemek, günümüzde Türkiye'nin bu eğitimdeki durumunu yansıtmak ve piyano eğitimi almak isteyen kişilere bazı bilgi ve tavsiyeler sunmaktır.

Anahtar sözcükler: klasik müzik, yorum, piyano, armoni

Abstract

The aim of this article is: to analyze the rationales of piano education, to reflect a condition of this education in modern Turkey and to give some information and advices for beginners.

Key words: classical music, interpretation, piano, harmony

Müzik ruhun gıdasıdır. Hepimiz bu sözü biliriz. Acaba her müzik ruhun gıdası mıdır? Konfüçyüs'e (İÖ 551–478) göre müzik, insan tabiatını uygun bir hale getiren bir unsurdur. Tonların etik bir etkisi vardır. Ahenkle oluşturulan müzik iyi ruhları yönetir, insanı etkileyen kötü tonlar bozuk bir hava yaratır. İyi tonlar insana etkiler ve iyi bir hava yaratır. Müziğin etkisi yalnızca bireysel değildir; bütün toplumu, hükümetin yönetimini, tüm ülkeyi, ülkedeki işleri de kapsar. Müzik bozulursa, tüm bu şeylerde de bozukluk meydana gelir. Pythagoras'ın (İÖ 500–580) felsefesinde, matematiğin ilkeleri olan sayılar, aynı zamanda varlığın da ilkeleridir. Sayı varlıksal bir özyapıdadır. Tüm doğada ilk olan şey sayılardır. Sayılarda armoni özellikleri ve bağıntıları bulunur. Evren armoni ve sayıdır. Evren, kendisinde egemen olan düzen ve uyum nedeniyle bir “kosmos” (düzen, tüm-dünya düzeni) olarak adlandırılır. Hareket eden gök cisimleri belirli aralıklarla ses çıkarırlar. Pythagoras müzikteki uyumun tamamen sayıya dayandığını öne sürer, tellerin ya da borunun uzunluğu ile onlardan çıkan ses perdeleri arasında matematiksel bir bağıntının olduğunu bulgulayarak onu kanıtlar. Bu buluşunu; yıldızlar, güneş ve ay gibi gök cisimlerinin yeryüzüne uzaklığına da uygulayarak evrenin uyumlu sesler veren bir birlik oluşturduğu kanısına varır. Kozmik hareketin bu dönüşüne insan ruhu da uyar. Pythagoras bunu

ruhun hiç şaşmayan bir yasaya uyan çeşitli insan ve hayvan biçimlerine ebedi dönüş olarak anladığı ruh-göçü öğretisiyle dile getirir. Böylece evren ve insan aynı bakış açısından, aynı ezeli-ebedi yasaya uyarak kavranmış olur. Ayrıca Pythagorasçılar, müzikteki ahengin etkilerini de sayıya yandırıyorlardı. Yerinde kullanıldığı takdirde müziğin sağlığa büyük yarımı olacağını kabul ediyorlardı. Buna göre nasıl vücudun temizlenmesi için araç tıp bilimi ise, ruhun temizlenmesi için de araç müzik sanatıdır.

Öğrenim ve gelişme isteği insanoğlu için doğal bir ihtiyaçtır. Öyleyse, müzik bilimlerinde bu ihtiyacı karşılarken acaba ne tür bir müzik eğitimi ile uğraşmak daha verimlidir? Birçok sosyolojik ve psikolojik araştırmaya göre en verimli şekilde beyni çalıştıran ve ruh sağlığını destekleyen tür - klasik müziktir. Klasik müzik evrensel bir dildir – klasik müzikte kullanılan sesler, diziler ve enstrümanlar her yerde aynıdır. Her büyük klasik müzik bestecisi uluslar arası müzik eğitimine sahiptir ve bu eğitim sırasında tüm dünya müzikleriyle tanışmış, onları incelemiş ve yorumlamıştır. Ayrıca her besteci kendi milletinin folklor birikimlerini mutlaka yaratılarında kullanıyor ve böylece bunları bütün dünyaya tanıtıyordu. Klasik müzik eğitimi profesyonel bir alandır. Öğretim süreci metotlaşmıştır. Nasıl hemen hemen herkes alfabeyi veya çarpım tablosu öğreniyorsa, aynı şekilde herkes klasik müziğin temel bilgilerini ve icra tekniği öğrenebilir. Bunun için çok özel bir müzik yeteneği gerekmiyor, sadece istek, gayretli bir çalışma ve enstrüman yeterli olabilir. İşte temel müzik eğitimi için en uygun enstrüman piyanodur. Neden? Çünkü piyanonun tuş sistemi belirli seslere kesin bir biçimde ulaştırır. Mesela, kemanda ve başka yaylı enstrümanlarda böyle bir rahatlık yoktur – seslerin kulaktan duyarak aranması gerekiyor. Sabit akortlu piyano sistemi henüz gelişmemiş veya daha açılmamış müzik kulağı için çok uygundur – belirli seslere basınca kulak ister istemez bu sisteme hızla alışır. Eğer müzik öğretmeni ile olan ilk görüşmelerde iyi müzik kulağı tespit edilemiyorsa, bu durum müzikle uğraşmamak için bir işareti değildir – sadece bireye yönelik çalışmalar yapılması gerektiğinin bir göstergesidir. Bu tür özel çalışmaların bazıları günlük aile yaşamında da uygulanabilir: Bol bol şarkı söylemek, değişik türde müzikler dinlemek, dans etmek, değişik dilleri ayırt edebilmek, farklı enstrümanlar dinlemek ve onları ayırt edebilmek...

Piyano eğitimi çok kapsamlı bir eğitimidir. Aynı anda iki elin farklı şekillerde idare edilmesi koordinasyon ve zekâyı geliştirmektedir. Piyanonun ses diyapazonu (alanı) diğer enstrümanlara oranla daha geniştir. Örneğin, yan flütün ses diyapazonu 3 oktav (36 ses), kemanın 3,5 (42 ses) oktavdır. Piyanonun diyapazonu ise 7,5 oktava eşitlenen 88 sestir. Bütün bu notaları ezberlemek ve onları ayırt edebilmek beyin için bir alıştırmadır. Dünyada

herhangi bir müzik ekolünde, Türkiye’de de dahil olmak üzere, profesyonel müzik eğitimi veren tüm kurumlarda, piyano dışında herhangi başka bir enstrüman dalı eğitiminde yardımcı piyano dersleri verilmektedir.

Son yıllarda Türkiye’de bazı Güzel Sanatlar liseleri ve üniversitelerin müzik bölümleri (örneğin, İstanbul Pera Güzel Sanatlar Lisesi, Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü-Erzurum), her yıl olmak üzere ulusal çapta piyano günleri düzenlemişlerdir. Bu piyano günleri giderek görkemli piyano festivallerine dönüştü. Bu festivallere Türkiye’nin her köşesinden (Şanlı Urfa, Edirne, Trabzon, Erzurum vs.) katılım olmakta ve geleneksel piyano repertuarının en basit parçalarından en virtüöz parçalarına kadar eserler seslendirilmektedir. Pera Güzel Sanatlar Lisesi’ndeki festivale bu sene 250 kişi katıldı. Dinletiler beş gün sürdü. Bu durum Türkiye’deki piyano merakının hızla yayıldığını gösteriyor. Eski günlerdeki ”piyano pahalı bir alettir” görüşü de ortadan kalkmıştır çünkü piyasada artık akustik piyanoların yanı sıra uygun fiyatlı elektronik cihazlar da bulunmaktadır. Elektronik piyanolar şu an çok ucuz olmasa da, son yıllarda markaların artması sebebiyle fiyatları da oldukça düşmüştür.

Piyanonun kökleri Antik Çağ’a ve hatta öncesine dayanır. Günümüzdeki şekli, 17.-18. yüzyıllarda Avrupa ülkelerinde oluşmaya başladı. Ama modern piyanolar o zamanki klavye çeşitlerine (klavsen, klavikord, ilk piyano çeşitleri) göre çok daha gelişmiş ve tatmin edicidir. Evde kaliteli bir akustik piyano bulunuyorsa, bu ideal bir durumdur. Ama elektronik piyanolar başlangıç basamaklarında veya amatör piyano eğitiminde kullanılabilir. Dijital piyanolarda akort yapma sorunu yok ve hafif olduğu için kolay taşınabilir.

Ayrıca, bu tür piyanolar genelde metronom, kayıt cihazı, diğer enstrüman sesleri ve değişik ritimleri de içermektedirler. Birçok öğrenci için bu enteresan bir öğedir ve deney imkânları sunmaktadır. Örneğin, bazı barok parçaları orijinalinde olduğu gibi klavsen veya organ tınısı ile çalınabilir. Ayrıca verilen ritim ile uyumlu çalabilme çabası öğrencinin oldukça zor gelişen ritim yeteneğinin gelişiminde de yardımcı olabilir. Yalnız, ciddi ve profesyonel yönelik piyano çalışmaları daima akustik olan aletlerde sürdürmeli, çünkü bunlar şu an için en mükemmel ses duyarlılığı ve teknik ayarları sunmaktadırlar.

Her aile, çocuğunun veya kendisi için piyano eğitimine başlamadan önce ortaya bazı fikirler atıyorlar. Bu fikirlerden bazıları, “piyano çalmak sosyalleşmeye ve daha popüler olmaya yardımcı olabilir, davranışı kibarlaştırır, ruhu zenginleştirir” şeklinde oluyor. Tabii ki, piyano öğretmenin rolü ve onun ortaya koyduğu hedefler de çok önemlidir. Birçok

insan “ben müzikte nereye kadar ilerleyebilirim?” sorusunu ilk görüşmelerde sorar. Öğretmenlerin cevabı çoğu zaman “Bu uzun bir yol, çok çalışırsa, yaparsın” olur. Piyano öğrenmeye çalışan öğrenci ve onu destekleyen velisi ise “ne için yoğun çalışacağım?” diye bir soruyla baş başa kalır. Çoğu zaman ünlü bir piyanist olabilmek, bu işten para kazanabilmek her piyanoya başlayanın veya onun ailesinin gizemli hayalidir, ama çok az kişi bu hayalin gerçekleşebilmesi için yeterince hevese sahiptir. Olursa iyi olur, olmazsa da ne yapalım diye düşünürler. Böylece daha başlangıçta hata ederler ve yanlış noktaya yönelmeleri gelişmeyi engellerler. Peki, doğru davranış veya yön nedir? Piyano eğitimi aile için maddi fedakârlıkta bulunmayı gerektirir, ayrıca aile üyelerinin tükenmeyen destek ve sabrına ihtiyaç duyulur. Piyano derslerine düzenli olarak getirilmesi, her gün ödev çalışmasının kontrolü, dinletilere ve konserlere sönmeyen merak ve anlayışla gidilmesi, ailenin sabır gerektiren görevlerinden birkaçıdır. Birçok çocuk birkaç ders alıp güzel parçaları rahatça çalabileceğini umuyor. Oysa alfabeyi öğrendikten sonra, ciddi kitapları okuyabilmek, onları anlayabilmek, belki de yazabilmek bile uzun yoldur ve çaba sarfetmek gerekir. “Yol nereye kadar?” diye sorulara “piyano parçalarını rahatça deşifre etmeye başlayana, parçaların stil ve tempolarını tutturana kadar” denebilir. Bu oldukça yüksek bir seviyedir ve bu seviyeye 5–10 sene içerisinde ancak ulaşılabilir. Bu uzun yoldan sonra profesyonel olmayan veya olamayan veya bu mesleği tercih etmeyen kişilerin kazançları nelerdir? Başta, ekstra ustalık hariç, başarmanın güveni ve olgunluğu. Ciddi bir parçayı çalabilmek ve gereken bütün içerikleri sunmak büyük bir başarıdır. Çünkü herhangi bir klasik müzik parçasının başlangıç ve bitiş arasında bütünlüğü, esere konu olan olayın içinde bulunan bir veya daha fazla kişinin duygularının derinliği ve değişkenliği, bestecinin milli ve özel ritmik figürleri, konunun yüksek anlamları ve stil denilen özel anlatım ve ifade tarzını anlamak ve yorumlamak kolay değildir. Ayrıca teknik zorlukları yenebilmek, vücudun kullanımı ile ilgilidir. Sonucunda ruhun gıdasını elde edebilmek başlı başına bir doyumdur. Ama bu sadece sonuçtur. Başlangıç ve süreç genelde; arada sırada şüphe, bıkkınlık, hatta rekabetin tatsız örneklerini yaşayarak, tatminsizlikle ve bunalımla geçebilir. Bu meslek kişisel faaliyetlere dayalı olduğu için, rekabet ve hırstan kaçınılamaz. Çünkü sahnede herkes eleştiriye açıktır. Bu durumda özellikle öğretmenin doğru davranışı önemlidir. Öğrencinin seviyesini aşmayacak şekilde yüklenmesi, hedeflere basamak basamak ulaşılması, hırsları kültürlü şekilde yönlendirmesi, genel hedeften (güzel müziği güzel çalabilmek) sapmaması, öğretmen tarafından ayarlanması gereken kısımdır. Aileler de bu durumda özel bir tutum içinde bulunmalıdırlar. Örneğin, çocuk piyano ödevine çalışırken aynı odada konuşmamak veya televizyon açmamak,

başarıları dikkatlice kaydetmek, düzenli çalışmalarını teşvik etmek ve öğrenim sürecini yeterinceye kadar desteklemek, sanatsal uğraşlara saygıyı kanıtlamak. Peki, sürekli piyano çalışma isteği ve hevesi, nasıl yaratılmalı ve sürdürülmeli? Öncelikle, tabii ki, evde kaliteli müzik dinleyerek. Kaliteli müzik derken neyi kastediyoruz? Parçaların yüksek anlamı, iyi düzenlemiş olması ve icrası. Bu nitelikleri her müzik türünde bulmak mümkündür. Piyano eğitimi kesinlikle sadece klasik parçalarla kısıtlanmamalıdır. Popüler jazz, halk, pop müzik parçalarının çoğunun piyano düzenlemeleri vardır. Bu tür çalışmalar piyanoya olan tutkuyu daha da artırır. Ancak, klasik parçalara ağırlık vermek öğrenim sürecinin doğruluğu için gerekmektedir. Çünkü genelde başlangıç seviyesinde olan parçalar özel olarak piyano eğitimi için büyük ustalar tarafından yazılmıştır. Bunlardan ilk sırada kullanılması gereken eserler: J.S.Bach'ın "Anna Magdalena Bach'ın Nota Defteri", "Küçük Prelüd ve Fügler", "İki ve Üç Sesli İntentionlar", C. Czerny'nin çeşitli opuslardan Etütleri, W.A Mozart ve L.van Beethoven'ın Sonatinleri, B.Bartok "Mikrokosmos", U.C. Erkin "Duyuşlar". Diğer müzik türlerinden örneğin jazz ve halk şarkıları, metot bulunuyorsa bile, başlangıç eğitimi için kullanılmamalıdır. Temel piyano tekniği, yorum ve detayları incelemek, anlam bütünlüğünü sağlamak, ancak müzik klasik parçaları çalışırken oturtulabilir. Doğaçlama ve bestecilik yeteneklerini geliştirmek için her tür müziği bilmek ve çalmak çok önemli ve faydalıdır. Ayrıca, başka bir enstrüman veya vokal için piyano eşliği denemekte başlangıç seviyesinde bile çok değişik bir müzik deneyimi verebilir. Beraber müzik yapmak, uyum ve yorum sağlamak büyük bir zevktir. Günümüzde internet sayesinde bir çok değişik imkanlara ulaşılabiliriz, örneğin, bilgisayarın kamera ve mikrofon aracı ile enstrüman dersleri bile almak mümkün. Bu yöntemin geleceği kuşkusuz çok büyüktür, ama başlangıç bilgileri, özellikle el tutuşunun oturtulması hala bire bir derste yapılmalıdır.

Türkiye'deki 15 yıllık piyano öğretmenliği tecrübeme göre, halkın isteği bu eğitimde her yerde çok büyüktür, kulakları da sihirli piyano tınlarına yatkındır. Ancak, klasik enstrüman eğitimi seçkin ve zengin kesime aittir şeklinde bir psikolojide mevcuttur.

Eskiden sadece büyük şehirlerde piyano eğitimcileri bulunuyordu, fakat artık birçok şehirde piyano eğitimi alma imkânına ulaşmak oldukça kolaydır. Son 15 yıl içerisinde birçok ilde Güzel Sanatlar Liseleri, Üniversitelere bağlı Müzik Bölümleri veya Müzik Fakülteleri açılmıştır. Bu kurumlarda civar kasaba ve köylerden birçok öğrenci eğitilmektedir. Zaman geçtikçe bu öğrenciler aldıkları eğitimin birikimleri kendi yörelere taşıyacaklardır. Tabii ki, burada hükümetin eğitim politikasının rolü de çok önemlidir. Semtlerde yarı zamanlı müzik okulları açmak, sanat

merkezlerindeki kursların sayısını arttırmak, okullarda kaliteli öğretim kadrosunun ve enstrümanlarının bulundurulması sağlama gibi görevler ülkenin eğitim sistemine aittir.

Kaynaklar:

ECO, U. 1986: **Art and Beauty in the Middle Ages**, Yale University Press.

RUBİN, B. 1999: **Yue Tzi: Müzik Kuramı**, Moskova.

Resim 1.
Klavikord

Resim 2.
Klavsен

Resim 3
Dijital (Elektronik) Piyano

Resim 4.
Akustik Duvar (Konsol) Piyano

Resim 5
Akustik Kuyruklu (Grand) Piyano